

"עמו אנכי בצרה"

מערך שיעור בנושא השבויים והערבות ההדדית

*הקדמה למורה:

בדחילו ורחמו אנחנו ניגשים לעסוק בנושא המורכב של השבויים והחטופים. אנחנו מניחים שהילדים חשופים במידה כזו או אחרת, בהתאם לגיל שלהם, לעניין זה. נושא החטופים והשבויים הוא נושא רגיש ומורכב. במערך זה נבקש לגעת בנושא דרך הפניית המבט למקום שבו אנחנו, כחברה, יכולים להירתם למען משפחות החטופים בשעתם הקשה.

לכל מורה, הזכות והחובה להתאים ולדייק את המוצע כאן להלך הרוח בכיתה, לרגישויות השונות, לקבוצת הגיל וכיוצ"ב. באופן כללי, יש לדבר עם התלמידות והתלמידים בהתאם לגילם. בגילאים הצעירים כדאי להתייחס לנושא בכלליות, מבלי להיכנס לפרטים (העובדה שיש/שהיו ילדים בשבי החמאס, למשל, היא אינה עובדה שילדים צעירים צריכים להיות חשופים אליה), ובגילאים הבוגרים יותר ניתן לדבר באופן יותר מפורט.

לתלמידים ולתלמידות צעירים יהיה נכון יותר למסגר את הדבר באופן רחב של החלפת שבויים במלחמה. למרות, שלצערנו, לא מדובר במקרה שלפנינו בהחלפת שבויים או במלחמה שנערכת על פי כללי האתיקה שנקבעו בעולם למלחמות, ואנו עומדים אל מול ארגון טרור אכזרי, הרי שבכדי לשמור את התודעה של התלמידים חשופה באופן מינימלי לזוועות האלו, יהיה נכון יותר למסגר כך את הדברים.

לכן, תוכלו לראות שבמערך נקטנו במילים כלליות על פדיון שבויים והחלפת שבויים אבל לא כתבנו פרטים על אודות המקרה של החטופים והשבתם בעת הזו. זאת יש לעשות בהתאמה לגילאי הילדים ובשיקול דעת מירבי לחשיפה המתאימה להם לנושא.

הקדמה לתלמידים:

לתלמידים והתלמידות הצעירים:

כפי שאולי חלקכם כבר יודעים, במלחמה שמתקיימת בימים אלו, ישנם שבויים ישראלים שמוחזקים בידי חמאס. לצערנו, חלק ממטרות המלחמה הן להשיג יתרון על האויב ולהתמקח איתו על היקר לו ולכן מאז ומעולם נלקחו שבויים במלחמות שהוחזרו ברובם לאחר מכן במסגרת הסכמים או עסקאות בין הצדדים. כבר בימי הלחימה הראשונים שוחררו או חולצו חלק מהם, וחלק שוחררו במסגרת הסכם הפסקת האש, כמעט חמישים יום לאחר שנפתחה המלחמה, אבל עדיין רבים עדיין לא שבו ומוחזקים בעזה.

לתלמידים והתלמידות הבוגרים:

בחג שמחת תורה, פשטו מחבלי חמאס על יישובי עוטף עזה ועל בסיסים צבאיים בסביבה. לצד ההרג הרב הם גם חטפו שבויים רבים. חיילי וחיילות צה"ל, אזרחים ובהם צעירים ומבוגרים, ילדים והורים, וגם אזרחים זרים שהיו באותה עת באזור, במסגרת עבודתם או לתומם, ללא אבחנה.

מדינת ישראל פועלת בכדי להחזיר את החטופים, וזו אחת ממטרות המלחמה. היא הצליחה לחלץ את החיילת אורי מגדיש, תצפיתנית שנחטפה לעזה ב- 7.10, פעלה במישור המדיני לשחרור מספר אזרחיות ישראליות בשבועות הראשונים לחימה, וחתמה על הסכם הפסקת אש (זמני) לשחרור נשים וילדים בתמורה לשחרור אסירים קטינים ואסירות שנכלאו בישראל לאחר שהורשעו בפעילות טרור.

במערך נבקש להתבונן על התפקיד שלנו, כמי שאינם נמנים עם משפחות השבויים, ביחס לסוגיה כואבת זו.

פתיחה:

נאזין לשני שירים של עידן רייכל, ונשווה ביניהם:

תחזור:

השיר "תחזור" יצא לאור ב-31 באוקטובר 2023. את השיר כתבו והלחינו עידן רייכל ואבי אוחיין ושרה אותו רוני דלומי. השיר הוקדש לחטופים ולנרצחים במתקפת הטרור הרצחנית ב-7 באוקטובר.

<https://www.youtube.com/watch?v=sTXAA96W1Ww>

<https://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=1333&wrkid=59216>

- מי הדמות שכביכול כותבת את השיר?
- מי הדמות שאליה מכוון השיר?
- איזו תקווה וייחול נושא השיר?

מנעי קולך מבכי:

השיר יצא בשנת 2008, לכבוד חגיגות שנת ה-60 למדינת ישראל, ומבטא את שיבת עם ישראל לארצו. כאשר מאזינים לשיר כיום, בתוך ימי הלחימה ובהתייחס לשבויים, הוא מקבל משמעות מחודשת:

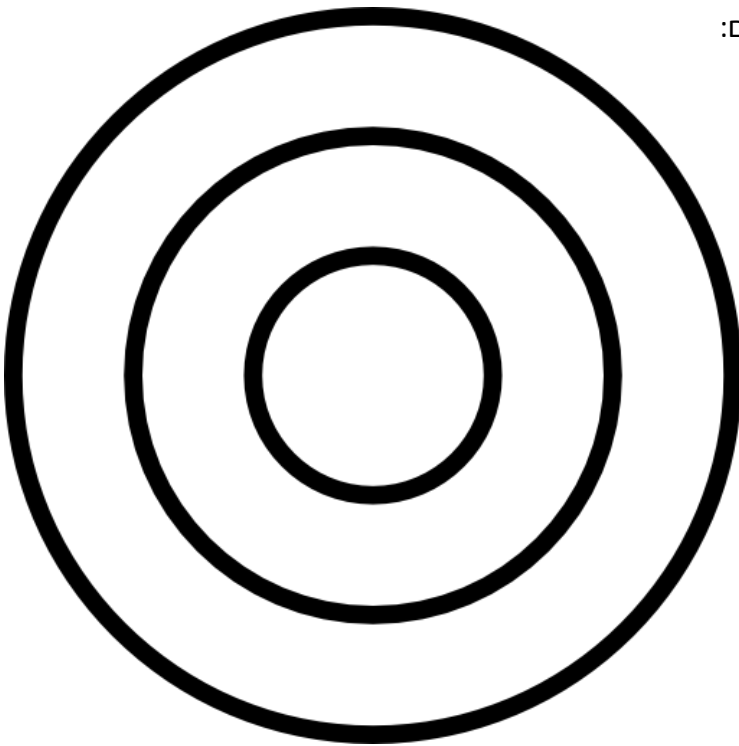
https://www.youtube.com/watch?v=H2Df_eEprZw

<https://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=1333&wrkid=21383>

- מי הדמות שכביכול כותבת את השיר?
- מי הדמות שאליה מכוון השיר?
- איזו תקווה וייחול נושא השיר?

שני השירים מבטאים שני מעגלי התייחסות שונים לאדם השבוי.

- א. כתבו בתרשים שלפניכם מהם שני המעגלים:
- ב. סמנו היכן אתם ניצבים במעגלים הללו:

נסכם את הפתיחה ונעבור ללמידה בחברותות:

השירים של עידן רייכל מבטאים מעגלי התייחסות שונים לשבויים. ישנו המעגל הראשון, המבטא את הכמיהה, הדאגה והגעגוע לשבוי, והתקווה הגדולה שהוא ישוב במהרה. מעגל זה הוא המעגל של בני המשפחה, החברים והידידים הקרובים. וישנו המעגל השני, שגם בו נישאת התקווה שהשבוי ישוב במהרה לחיק משפחתו, אך מעבר לכך ישנה גם הדאגה למעגל הראשון – למשפחות והקרובים של אותו שבוי, שכל רגע ורגע חושבים עליו ואינם יכולים להמשיך בשגרת החיים, עד שיצליחו להשיבו.

רובנו נמצאים במעגל השני. ועל כן, נקודת הייחוס שלנו היא לא רק התקווה והתפילה כמובן לשובם של השבויים, אלא גם הצורך שלנו לתמוך במשפחותיהם.

לימוד בחברותות:

*למורה:

יש במקורות חז"ל מקורות העוסקים במורכבות פדיון השבויים בשאלה מה המחירים שנכון לשלם בעבור פדיונם, בעיקר אל מול הסכנות שכרוכות בדבר. במערך הזה לא ראינו לנכון להיכנס לסוגיה זו.

"פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים קוֹדֵם לְפִרְנָסַת עֲנִיִּים וְלְכִסּוֹתָם.

וְאִין לָהּ מִצְוָה גְּדוּלָּה כְּפִדְיוֹן שְׁבוּיִים, שֶׁהַשְּׁבוּי הָרִי הוּא בְּכֻלּוֹ הָרַעֲבִים וְהַצְּמֵאִים וְעֲרוּמִים וְעוֹמֵד בְּסִכְנַת נַפְשׁוֹת.

וְהַמַּעֲלִים עֵינָיו מִפְּדִיוֹנוֹ הָרִי זֶה עוֹבֵר עַל "לֹא תֹאמְץ אֶת לִבְכָּךְ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ (דברים, ט"ו, ז) וְעַל "לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ" (ויקרא י"ט, טז) וְבִטֵּל מִצְוֹת "וְחִי אַחִיךָ עִמָּךְ" (ויקרא כ"ה, לו) וּמִצְוֹת "וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" (ויקרא י"ט, יח) וְהִרְבֵּה דְבָרִים כְּאֵלוֹ.

וְאִין לָהּ מִצְוָה רַבָּה כְּפִדְיוֹן שְׁבוּיִים".

(רמב"ם, משנה תורה הלכות מתנות עניים פרק ח הלכה י)

- על פי הרמב"ם, מדוע מצוות פדיון שבויים היא מצווה רבה – שאין לה מצווה גדולה כמותה?
- על פי הרמב"ם, אילו ערכים מגולמים במצוות פדיון שבויים?
- על מי מוטלת האחריות לפדות את השבויים? מאילו מילים אתם למדים זאת?

בשונה ממקורות חז"ל בהם האחריות על השבת השבויים הייתה מונחת בראש ובראשונה על כתפיהם של יחידים: בני משפחה, רבנים וכדומה, בימינו, האחריות להשבת השבויים מונחת על כתפיה של המדינה: הממשלה, הצבא, וכן על גורמים בין-לאומיים שיכולים להיות מעורבים ולסייע.

המשפחות והקרובים כמובן פועלים בדרכים שלהם להפעיל לחץ על כל הגורמים הרלוונטיים בכדי שזה יקרה. בתוך כך, נשאלת השאלה: מה אנחנו יכולים לעשות? למדו בחברותות את המדרש שלפניכם, ונסו לענות על שאלה זו:

"וְתַפֵּק לְרַעֲב נַפְשֶׁךָ" (ישעיהו נ"ח, י)

אָמַר רַבִּי לֹוִי:

אִם אֵין לְךָ מָה לַתֵּן לוֹ לְעֵנִי,

נַחֲמֵהוּ בְדַבְרֵיִם.

אָמַר לוֹ:

תֵּצֵא נַפְשִׁי עֲלֶיךָ

שְׂאִין לִי מָה לַתֵּן לְךָ.

(יקרא רבה, ל"ד טו)

*תפק- תצא

- מה הדרישה שדורש רבי לוי מאדם שרואה עני – ואין לו מה לתת לו?
- כיצד הוא מדייק זאת ממילות הפסוק בספר ישעיהו?
- הסבירו, מה משמעות האמירה הזו? כיצד היא מסייעת לעני?
- לאור הדברים שמלמד אותנו רבי לוי ביחס שלנו לעני. מה תהיה התשובה לשאלה מה בכוחנו לעשות בעת הזו ביחס לשבויים ומשפחותיהם? מה בכוחנו לעשות?

סיכום:

ראינו שהדאגה לשבויים כמו גם למשפחותיהם היא חשובה מאוד. ולמרות שאנחנו לכאורה לא יכולים לעשות הרבה בכדי להשיב את השבויים, אנחנו יכולים לחזק את המשפחות שלהם שנמצאות במצוקה קשה, ולתת להם תחושה טובה בכך שהם לא מתמוזדים לבד עם הצרה שנפלה עליהם.

הצעה א: שלטי רחוב

עידן רייכל, בשיר "מנעי קולך מבכי", מצטט שינויים קלים פסוקים מספר ירמיה שבתנ"ך, שהפכו לסמל לתקווה לשובם של הבנים והבנות לארצם:

"כֹּה אָמַר ה' מְנַעֵי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינַיִךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתְךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ

מֵאֶרֶץ אוֹיֵב. וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתְךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם".

בחרו מתוך הפסוקים, או המקורות הנוספים שראינו במהלך היחידה, מילים שיכולות לחזק את המשפחות של השבויים. כתבו אותם על בריסטול, הוסיפו ציורים מתאימים ותלו אותם לחיזוק במקום מרכזי בקרבת בית הספר. לצד השלטים תלו דגלי ישראל וסרטים צהובים – שנעשו לסמל להשבת השבויים.

הצעה ב: קמפיין רשת

צרו סרטון ובו מילות תפילה, תקוות, ייחולים וציורים – הקוראים להשבת השבויים לביתם. שתפו את הסרטון ברשת וקראו לציבור שנחשף לסרטון להוסיף ולעשות סרטוני המשך מעין אלו.